

Δίκαιος είναι ο άνθρωπος, που πράττει το δίκαιο και δεν αδικεί το συνάνθρωπό του· δίκαιη είναι μια κοινωνία, που δεν επιτρέπει σε κανένα να αδικεί και δεν ανέχεται να αδικείται κανένας.

Αυτό άλλωστε θεωρείται και το συστατικό στοιχείο, η θεμελιώδης προϋπόθεση για την ύπαρξη, την ομαλή λειτουργία και την πρόοδο μιας κοινωνίας. Σ' αυτό αποβλέπουν οι νόμοι, αυτό επιβάλλουν οι ποινές, αυτό αποτελεί το βαθύτερο στόχο της παιδείας και τον απώτερο σκοπό της κοινωνικοποίησης.

Η δικαιοσύνη, όμως, το κατά Πλάτωνα «μήτε αδικείν, μήτε αδικείσθαι», δεν είναι υπόθεση συλλογική, αλλά ατομική! Μια κοινωνία είναι δίκαιη, μόνο αν αυτοί που την συγκροτούν είναι δίκαιοι....

Ποιος, όμως, είναι δίκαιος, πραγματικά δίκαιος;

Ο Πλάτωνας, στην «Πολιτεία», με αφορμή το μύθο ενός Γύγη, ο οποίος βρήκε ένα δαχτυλίδι, που είχε την ιδιότητα να κάνει τον κάτοχό του αόρατο, προβαίνει στη διαπίστωση ότι όποιος θα είχε αυτή τη δυνατότητα, να γίνεται, δηλαδή, αόρατος, τότε θα αδικούσε όποιον, όποτε και όπως ήθελε, αφού θα είχε τη βεβαιότητα της ατιμωρησίας.

Κατέληξε, λοιπόν, στο συμπέρασμα ότι «ουδείς εκών καλός», κανείς δεν είναι καλός και δίκαιος με τη θέλησή του, αλλ' αναγκάζεται να είναι από το φόβο της τιμωρίας!

Αν δεχθούμε, όμως, την Πλατωνική αυτή αντίληψη περί δικαίου και δικαιοσύνης, τότε θα οδηγηθούμε αναπόφευκτα σε μια κοινωνία, όπου θα κυριαρχεί ο φόβος της τιμωρίας και η διάπραξη της αδικίας, κάθε φορά που θα υπήρχε η βεβαιότητα ή η υπόνοια έστω της ατιμωρησίας.

Και μια τέτοια κοινωνία, αποτελούμενη από πολίτες, που είναι δίκαιοι επειδή αναγκάζονται να είναι, μόνο δίκαιη δεν μπορεί να χαρακτηριστεί! Γιατί, απλούστατα, κάθε τι που επιβάλλεται με τη βία και το φόβο της βίας είναι πάντα προσωρινό και επιφανειακό... Οποιοδήποτε και να είναι αυτό, έστω και αν αντικειμενικά είναι το καλύτερο και το ορθότερο για την κοινωνία και τα άτομα, φέρει μέσα του τα σπέρματα της ανατροπής του. Υπάρχει μόνο, όσο υπάρχει η βία ή η απειλή της. Και η τιμωρία είναι μια μορφή βίας...

Δεν πρέπει, λοιπόν, ν' απορούμε για την κυριαρχία της αδικίας, σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο....

Ευτυχώς, βέβαια, που την «τιμή» της αρχαιοελληνικής σκέψης τη διασώζει ο μαθητής του Πλάτωνα, ο Αριστοτέλης, ο οποίος υποστηρίζει ότι η αρετή είναι «έξις προαιρετική», αποτέλεσμα, δηλαδή, ελεύθερης επιλογής, και προσθέτει ότι «καλοί γινόμεσθε με ένα τρόπο, κακοί με πολλούς».

Δυστυχώς, όμως, τούτο δεν έχει γίνει απόλυτα κατανοητό από τους φορείς της

παιδείας και της κοινωνικοποίησης.

Δεν έχει γίνει κατανοητό ότι δίκαιος, ηθικός και ενάρετος δεν είναι αυτός που δεν μπορεί ή φοβάται να γίνει άδικος, ανήθικος, φαύλος, αλλά αυτός που, ενώ μπορεί να γίνει τέτοιος, επιλέγει ελεύθερα τη δικαιοσύνη, την ηθική και την αρετή.

«Υμείς επ’ ελευθερία εκλήθητε» υπογραμμίζει προσφυέστατα ο Απόστολος Παύλος. Και ελευθερία σημαίνει ελευθερία επιλογής και συνακόλουθα ανάληψη ευθύνης.

Το «πρέπει» πρέπει να γίνει «θέλω»! Και για να γίνει «θέλω» χρειάζεται προηγουμένως να αρνηθούμε τον κακό μας εαυτό! Η κατάκτηση της δικαιοσύνης σε προσωπικό επίπεδο και η αναγωγή της σε κοινωνικό αγαθό δεν είναι η αρχή, αλλά το τέλος ενός αγώνα κατά των επιθυμιών και των παθών, ώστε να γίνουμε «εκόντες», με τη θέλησή μας, καλοί!

† Ο ΣΥΡΟΥ ΔΩΡΟΘΕΟΣ Β΄